

Estudi social del poder a Granollers (segles XVI-XVIII)

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
1997

111

L'Àrea d'Història i Art Medieval i Modern del Museu de Granollers ens hem plantejat per a aquest any 1998 acabar un estudi, iniciat ja l'any passat, sobre els càrrecs municipals de Granollers a l'època moderna. Partim de la hipòtesi que l'accés al poder era només possible per a un grup restringit de ciutadans i que, malgrat que les circumstàncies polítiques fossin canviants, van ser poques les variacions que es produïren entre les famílies que detenien el poder municipal.

En estudis d'aquesta mena que s'han dut a terme, sobretot el de Josep M. Torras i Ribé¹, es demostra aquesta presència d'unes oligarquies dominants en el poder municipal. Torras va fer un estudi exhaustiu dels mecanismes electorals, dels òrgans de poder i dels grups dominants en diversos municipis de Catalunya a l'època moderna que constitueix l'obra de referència per a l'estudi que aquí ens plantegem.

Si bé inicialment es va enfocar com un estudi limitat als segles XVI i XVII, període que representa una homogeneïtat pel que fa al sistema d'elecció, posteriorment es va ampliar el període a fi d'estudiar també el segle XVIII, malgrat que la documentació per a aquest segle és escassa. L'interès d'ampliar el període de temps estudiat rau en el fet de veure si, després de la promulgació dels decrets de Nova Planta, les famílies que ocupaven els llocs del govern municipal havien variat a causa de les noves circumstàncies polítiques o bé si eren essencialment les mateixes.

L'estructura de regiment municipal de la vila de Granollers es va anar configurant per mitjà dels privilegis concedits, però es consolidà sobretot a partir de 1440 amb la concessió del privilegi de regiment municipal atorgat per la reina Maria, i fou en el segle XVI quan es va enfortir i es va refer segons les necessitats. El consell municipal estava format per persones amb atribucions de caràcter polític o

¹ Torras i Ribé, Josep M. (1983): *Els municipis catalans de l'antic règim (1453-1808)*. Barcelona.

governatiu i d'altres amb atribucions administratives, de control i de vigilància.

112

Si bé en principi l'elecció es feia per designació reial o per elecció a viva veu, a partir de mitjan segle XV s'anà introduint a Catalunya el sistema insaculatori per a l'elecció dels càrrecs municipals. A Granollers, el privilegi d'insaculació fou atorgat l'any 1500 per don Joan d'Aragó, lloctinent del rei. En aquest document es determina el procediment i la periodicitat de l'elecció dels càrrecs municipals, el seu nombre i les seves funcions.

La insaculació consistia que, un cop confeccionada una llista de les persones considerades idònies per a ocupar el càrrec en qüestió i havent estat aprovada pel rei o pel seu representant, els noms eren col·locats en rodolins en diverses bosses, corresponents als diferents càrrecs o oficis de la corporació. El dia de l'elecció, un nen menor de deu anys extreia els rodolins de les bosses i era la sort la que designava qui ocuparia els càrrecs municipals. D'aquesta manera, la lluita pel poder es traslladava al moment de confeccionar les llistes de les persones que entrarien dins les bosses, en lloc de produir-se el dia de l'elecció.

A la universitat de Granollers hi havia quatre jurats (també anomenats consellers indistintament) que constituïen l'òrgan directiu del consell: el clavari, que era el responsable de la tresoreria; els obrers, que administraven les rendes per al manteniment del temple i el culte de l'església parroquial; els oïdors de comptes, encarregats d'examinar els comptes; el mostassaf, que era el qui vigilava pesos, mesures i el mercat, i el qui vetllava per l'equitat de les transaccions; el palloler, que era el qui s'ocupava de l'administració del blat, i els membres del consell, que completaven els càrrecs municipals.

L'estudi social del poder que ens hem plantejat es duu a terme mitjançant el buidat dels llibres de les actes del consell, concretament les que corresponen a les insaculacions per als càrrecs municipals. Dels segles XVI i XVII s'ha conservat un bon nombre de documents d'aquesta mena, encara que sense una continuïtat cronològica, que ens pot donar, malgrat tot, una bona base per a una aproximació a les persones que accedien al poder en aquesta època.

La informació que proporcionen aquestes actes no deixa de tenir limitacions, ja que només ens donen a conèixer el nom i els cognoms dels personatges, i en alguns casos (pocs) l'ofici. A més,

no podem anar més enllà en la determinació del parentiu atès que no hi ha cap arxiu parroquial on poder fer el seguiment de la genealogia de les famílies o de la política matrimonial, tant dels pretendents com dels elegits.

En el sistema insaculatori, però, no solament és important aquell qui finalment surt elegit, sinó també els noms que figuren dins cada bossa. Per això, s'ha dissenyat un full de recollida de dades on consta, per a cada càrrec, quins són els noms que surten dels rodolins extrets, quin ofici tenen (si s'hi esmenta), si són hàbils o no i el motiu pel qual no ho són. Així, per a l'elecció d'un càrrec, pot donar-se el cas que tinguem una llista de noms no hàbils molt àmplia abans que surti aquell qui finalment és elegit.

De l'estudi d'aquestes dades podrem extreure informació molt valuosa sobre qui eren els introduïts a les bosses; també podrem esbrinar si hi ha correspondència entre els qui eren candidats als diferents càrrecs o oficis, si en els càrrecs de més poder l'elit encara era molt més restringida i veure si el poder se succeïa de pares a fills. A més, la llista de motius pels quals no es pot habilitar un candidat és molt variada, i hi trobem informació sobre aspectes socials del municipi que, encara que no els podem donar un valor estadístic, sí que ens poden orientar sobre com es desenvolupava la vida ciutadana en uns moments concrets.

A partir de la promulgació dels decrets de Nova Planta el 1716, un nou ordre polític va abolir tot l'antic sistema de govern i es va fer una reordenació de les institucions del Principat. A partir de 1715 ja s'havia eliminat el sistema insaculatori per a l'extracció dels càrrecs municipals i quedava anul·lat el consell de prohoms, que era, en teoria, l'òrgan deliberatiu. Els batlles i els regidors locals quedaven sotmesos als alcaldes majors i al corregidor de la demarcació respectiva, i eren designats per l'Audiència basant-se en una llista presentada pels regidors anteriors; el seu càrrec tenia una durada d'un any.

En l'aspecte social, el nou ajuntament era aristocràtic per norma, però s'havia d'adequar a les disponibilitats socials de cada població. Als pobles, les oligarquies que havien dominat fins aleshores els consells municipals seguien ocupant amb l'administració borbònica els principals càrrecs municipals?

A Granollers, que era una vila amb poca representació de la classe aristocràtica, el nou ajuntament probablement va estar configurat novament amb l'oligarquia que fins aleshores havia dominat el consell municipal. O això és el que tractarem de veure per mitjà de l'estudi que hem engegat.